

De Catalunya i del terme «nació» Algunes consideracions

ANDREU SALOM I MIR

Un dels termes més complexos i que ha donat lloc a múltiples interpretacions, usualment ideologitzades, és, sens dubte, el de *nació*. Fet i fet, les definicions que s'han donat del concepte corresponen sovint a l'expressió política d'una ideologia determinada. D'altra banda, el corpus teòric de la nació s'ha vist eclipsat, i encara supeditat, a les teories sobre les realitats estatals, que cal entendre com a entitats estrictament jurídiques i administratives. En aquest sentit, Josep M. Llompart apuntava, en el seu assaig *Països Catalans? i altres reflexions* que el concepte de *Estat-nació* (ço és, la identificació dels conceptes de *estat* i de *nació* a partir de l'assimilació conceptual del

segon al primer, i d'inspiració clarament jacobino-francesa) és, en essència, fictici i, en gran part, insostenible, car, a més de pretendre identificar i equiparar dues realitats ben diferents, constitueix una idea basada en una estructura orgànica perfectament modificable i alterable per procediments jurídics. Una nació, en canvi, la seva estructura històrico-cultural, no es pot modificar ni alterar per aitals procediments. Malgrat tot, inevitablement, com afirma Llompart de la Peña, «el concepte d'Estat-nació és una ficció que ha estat i és de summa utilitat per a certs interessos, concretament per als interessos que requereixen l'absorció d'unes comunitats culturals –i polítiques– per part d'unes altres». Així,

doncs, sempre caldrà definir la nació per ella mateixa.

Una de les definicions més reeixides que s'han fet de nació és, potser, la d'Imma Tubella i Eduard Vinyamata, que en el seu *Diccionari del nacionalisme* precisen que l'esmentat terme és una «entitat extremament complexa, determinada per elements antropològics, socials i culturals fonamentals i que tendeix a conformar un tipus de societat global que inclou les manifestacions polítiques i econòmiques». Afegeixen, també, que «la nació és un producte social dinàmic i complex en el qual intervenen d'una manera o altra tots els elements constitutius d'una societat en evolució constant».

Ateses les referències terminològiques i els precedents historiogràfics, entre els quals podríem recordar, ací, l'afirmació de l'historiador Pierre Vilar, segons la qual Catalunya és el lloc d'Europa on, en els segles XIII-XIV, és menys agosarat parlar de nació en el sentit modern del terme, no hi ha cap dubte que els Països Catalans són una nació, l'existència de la qual és tan real com el riu Ebre o la serralada dels Pirineus.

La presentació al Parlament de Madrid del nou Estatut català ha posat novament en l'òrbita informativa la qüestió nacionalitària. La definició que s'hi fa de Catalunya com a nació ha estat contestada per la potència hegemònica, que, òbviament –encara que il·lògicament– considera que no hi ha més nació que la seva, la qual pretén incloure, per dret de conquesta, la nostra, la catalana. Però, com que l'Estat dit espanyol no pot negligir que és un estat *plurinacional* (és a dir, conformat o compost per diverses nacions) i que, com ha restat apuntat adés, la nació catalana és molt anterior a l'espanyola –que, en comparació a la primera, és de formació recent–, convindria que s'ho fessin mirar. Segurament, Catalunya romandrà, de moment, lligada a l'anacrònic i corrupte Estat espanyol, però, ineluctablement, tard o d'hora haurà de

Perpinyà. Correllengua 2005

FOTO: R. Puig Coromines

tornar a assumir el seu paper entre les nacions lliures d'Europa.

Un altre aspecte que cal considerar ací és si **Catalunya**, el **Principat de Catalunya**, per ell sol, representa la nació entera, i també si, fora del seu territori, és convenient i necessari que s'hi proclamí. Bé, aquí ens trobam amb una evident qüestió onomàstica. D'ençà que a finals del segle XIX s'encunyà el terme *Països Catalans* (ideat pel valencià Benvingut Oliver), n'esdevingué la designació referencial que, comunament, s'ha acceptat per a anomenar *tota* la nació (*la nostra gent*, *el formiguer català*, que comprèn totes les terres de llengua i cultura catalanes, de Salses [a la Catalunya del Nord] fins a Guardamar [al sud d'Alacant] i de Fraga [a la Franja de Ponent] a Maó [Menorca]). Hi ha, però, un altre sector, més minoritari, que s'estima més fer extensiu el nom de Catalunya a totes les terres de parla catalana (a més, té l'avantatge de coincidir amb el terme de Principat de Catalunya, que designa la regió central catalana). Totes dues nominacions de la nostra identitat nacional poden ésser igualment vàlides, ultra les susceptibilitats i recels propis d'un país, d'un poble, molt ferit en el seu amor propi, dividit en dos estats aliens (el francès i l'espanyol) que exerceixen de potències colonitzadores i, pel que fa al sud dels Pirineus, fragmentat en diverses comunitats autònomes, sota la prohibició expressa de la metròpoli espanyola d'establir-ne cap federació i, fins i tot, atiant amb desenfreïment llurs divergències.

Prepent, encara, el fet que el Principat de Catalunya es proclamí com a nació, cal(drà) observar que, certament, és una conseqüència directa del seu protagonisme i posició primigènia en relació al conjunt de la nació catalana. Ell n'és el nucli i motor principal, el més ben situat en tots els aspectes (polític, econòmic, demogràfic, social). El grau de conscienciació nacional i de cohesió social de la seva població és molt superior al dels altres països de parla catalana. D'ací que, fora de les nostres fronteres, és lògic que el Principat sia designat com a nació.

Finalment, hem de considerar també el grau de comparació. En el si dels Països Catalans, les regions que els conformen (a més del Principat, les Illes Balears, el País Valencià, la Catalunya del Nord i, encara, Andorra) no poden considerar-se, d'antuvi, nacions. És una qües-

tió lògica, extensiva a qualsevol país del món respecte a les regions o territoris propis. Ara bé, com hem apuntat adés, és perfectament lícit i natural que una part de la nació, davant una altra nació estrangera, es presenti com una nació, sobretot si el grau de consciència nacional i d'autoestima entre la seva gent és suficientment elevat. Passa un poc el mateix amb els conceptes de *llengua* i *dialecte*. Entre aquests no hi ha una diferència essencial, sinó més aviat diferències de punt de comparació. Així, per exemple, el mallorquí, el valencià i el barceloní, o català central, són dialectes d'una

mateixa llengua; però, en canvi, cada un d'ells per separat, comparats amb altres idiomes, esdevenen llengües en relació al sistema lingüístic forà objecte de la comparació. Per tant, podem asserir que els parlars abans esmentats són, o poden ésser, alhora, llengua o dialecte, mentre que Catalunya-Principat, o País Valencià, o les Illes Balears, són, o poden ésser, pel seu cantó, nació o regió. Dependrà, en darrera instància, del punt de comparació, bo i considerant, és clar, el grau de consciència nacional de la població i la seva major o menor interiorització de l'ordre establert. ♦

T'hi portem!
Guies de Patrimoni Local

La col·lecció «**Guies de Patrimoni Local**» presenta una visió panoràmica dels recursos naturals i culturals de les terres gironines i posa a l'abast del lector els trets identificadors i les peculiaritats de la vida local: el medi natural, la història, l'activitat econòmica, l'etnologia, l'art, l'arquitectura, la societat i la cultura popular.

 Diputació de Girona
www.ddgi.cat

221 municipis